

Rottumeroog en Rottumerplaat

Door: Simon van den Berg en Egbert Bakker

Onderstaande tekst is in opzet geschreven door Simon van den Berg, onder andere voor gebruik tijdens lezingen. Later is de tekst uitgebreid en aangevuld door Egbert Bakker.

Simon van den Berg was vanaf 1975 werknemer bij RWS en is onder andere als duinarbeider en kok op de eilanden werkzaam geweest. Vanaf 1992 was hij toezichthouder op Rottum tot hij in 2000 met pensioen ging. Hij overleed in 2001.

De rechterhand van Simon van den Berg was Egbert Bakker (in dienst getreden van RWS in 1971). Eerst was hij werkzaam als duinarbeider op Rottumeroog en Rottumerplaat. In 1976 werd hij machinist en vervolgens medewerker Technisch Beheer. Na de pensionering van Simon van den Berg werd hij toezichthouder van beide eilanden.

De werkzaamheden van de overheid zijn, het onderhouden en uitbreiden van de duinenrij. Aanvoer van materiaal en materieel gebeurt vanaf Zoutkamp en Lauwersoog. In de jaren zeventig zijn ze begonnen met het aanbrengen van verschillende harde constructies. Rottumeroog en Rottumerplaat zijn vanaf 1950 in het bezit geweest van de Gemeente Warffum. Met deze indeling was de gemeente nogal blij, want er wordt naar de grootte van de gemeente betaald. Bij de verandering van de indeling van de gemeente, is ook Rottumeroog en Rottumerplaat naar de gemeente Eemsmond overgegaan. Doordat de eilanden in oostelijke richting lopen wordt Rottumeroog steeds kleiner (dus minder opbrengst voor de gemeente). Deze ontwikkelingen had de Groninger weerman (J. Nienhuis) ook in de gaten want hij had met zijn partij (Gemeentebelangen) een vlag geplaatst op de oosthoek van Schier, want zo als jullie misschien wel weten, lopen de eilanden in oostelijke richting, dus op een gegeven moment lag de oostkant van Schier al over de grens van Groningen gebied. Deze ontwikkelingen had de toenmalige commissaris van Friesland de heer H. Wiegel ook in de gaten, en heeft de Friese grens snel in oostelijke richting verlegd. Jullie hebben natuurlijk wel in de gaten, dat niet alleen Schier in oostelijke richting wegloopt, dat doen namelijk alle eilanden, behalve Borkum want deze hebben ze in de oorlog in beton vastgelegd. Door deze vastlegging en het op diepte houden van de Westereems loopt Rottumeroog in zuidoostelijke richting weg.

Voogden en voogdwoningen

Vanaf 1743 tot heden, hebben er zes voogdwoningen gestaan, de eerste stond er in 1743-1795, deze woning stond toen, waar nu het oostpuntje van Rottumerplaat ligt, dat is hemels breed ruim twee kilometer verwijderd van de bestaande woning, dus een verloop van twee kilometer in 250 jaar.

De laatste voogdwoning is in 1956 gebouwd door een aannemer uit Warffum. Deze woning is in elementen gebouwd, met die verstande dat hij verplaatst zou kunnen worden. In de loop der jaren is er zoveel aan verspijkerd dat het nu niet meer mogelijk is om de woning uit elkaar te halen.

De laatste voogd is in 1965 met pensioen gegaan, dit was Jan Toxopeus, hij was toen 65 jaar geworden. Er zijn vier generaties van Dijken als voogd geweest en twee generaties Toxopeus. De nu volgende namen en jaartallen zijn de tot nu toe de bekende bewoners en voogden.

- Van 1669? tot 1706? Warner Harmens in dienst van Roelof Siekinghe voogd op Rottumeroog
- Van 1731? tot 1741 Jan Wijbrands voogd in dienst van Pive na de verkoop kwam hij in dienst van de provincie.
- Van 1741 tot 1764 was Tiarko Ebels voogd.
- Van 1764 tot 1782 was Jóchem Vóye of Voëge genoemd voogd.
- Van 1782 tot 1802 Klaas Jacobs (van Dijken)
Deze is landbouwer op Borkum geweest.
- Van 1802 tot 1834 Guitjes Klazens (van Dijken)
Deze volgde zijn vader op, was later nog Gemeenteraadslid in Warffum, van 1842 tot 1846.
- Van 1834 tot 1865 Klaas Guitjes van Dijken.
- Van 1865 tot 1908 Guitje Klazes van Dijken.

Hierna kwam de familie Toxopeus aan de beurt. Deze twee generaties hebben er in de twintigste eeuw gewoond.

- Van 1908 tot 1936 Hendrik Toxopeus.
- Van 1936 tot 1965 Jan Toxopeus.
- Van 1965 tot 1982 Berend Huizing in dienst van R.W.S
- Van 1982 tot 1996 Barreld Klamer in dienst van R.W.S

Het huis aan de Oosterstraat (waar nu H. Lange in woont) was het huis van de voogden (van Dijken). Gaziena van Dijken was een dochter van de laatste voogd van Dijken, deze woonde lange tijd nog in deze woning, zij werd dan ook altijd (voogske genoemd) Het laatste voogd woning waar Jan Toxopeus in gewoond heeft is in 1956 gebouwd, door een aannemer uit Warffum. Toen Jan Toxopeus 65 jaar werd, (in 1965), heeft de woning eerst enkele jaren leeg gestaan

In 1970 heeft RWS zijn intrede in de woning gedaan. Daarvoor wonden de mensen van RWS in het zomerhuisje die nu gebruikt wordt door SBB (vogelwachters)

Eigenaars en beheerders

Vroeger is ongeveer 2/3 van het eiland in bezit geweest van het Klooster in Rottum en voor 1/3 aan het klooster in Kloosterburen. In die jaren is er ook veel handel bedreven met het eiland Rottumeroog. In 1594 ging het eiland over naar Gewest stad en Lande. Wat nu de provincie Groningen is. Later werd het weer verkocht. Van 1608 tot 1632 was het in bezit van de eigenaar van de Warffumborg. Zo ging het nog een tijdje door met het wisselen van eigenaren. Van 1695-1706 was de eigenaar Louis Trip eigenaar van de Warffumborg. Vanaf 1706 was het in handen van Koninkrijk Ierland. Graaf Clancarty woonde toen op Rottumeroog. Door zijn onbehoorlijk gedrag, was hij hier heen verbannen. Maar op het eiland was het al niet veel beter, want hier maakte hij er ook niets van, hij leefde er maar op los. Hij liet gewoon een boot met vrouwen komen om daar een leuke week mee door te maken, en dan kun je het werk wel vergeten, hierdoor werd het eiland niet meer naar behoren onderhouden. In 1731 werd Pieter Pive eigenaar van Rottumeroog, hij was een koopman uit Dokkum. Door dat er toen al goede handel met het eiland werd gedaan, werd hij de koopman van het eiland. In 1738 overleed Pive, hierna kocht de Provincie het eiland (zekere voor het onzekere). Het eiland had altijd nog de functie, als kustbescherming De oppervlakte van Rottumeroog was in 1800 ongeveer 700 Ha De provincie Groningen heeft tot 1876 voor het beheer en onderhoud gezorgd. (Dit was tijdens de voogd Guitje Klaasen van Dijken) Hierna ging het over naar het Rijk. Dus de voogden (Toxopeus) hebben financieel steun gehad van het rijk. Direct na 1900 was op Rottumeroog ook nog een reddingsstation. Het eiland Rottumeroog heeft nog een functie gehad als De reddingsboot had hier een ligplaats, op deze boot was Johannes Toxopeus machinist. Johannes Toxopeus, was een zoon van een broer van Hendrik Toxopeus de eerste voogd Toxopeus van het eiland. Na de storm van 1953 ging RWS zich ook wat met het eiland Rottumerplaat bezig houden. Vanaf deze tijd werd er ook onderhoud gepleegd aan het eiland Rottumerplaat. Hier was de familie Toxopeus niet zo gelukkig mee, want het geld wat aan Rottumeroog werd besteed, moest nu verdeeld worden over beide eilanden. Dit was een doorn in Jan Toxopeus zijn ogen, want hij dacht dat het geld meest naar Rottumerplaat ging, hierdoor was er steeds wrijving tussen de voogd en de overheid. In 1965 ging de voogd met pensioen, maar de mensen van de overheid mochten niet in de bungalow, want deze moest gebruikt worden, ' voor bezoekers. De mensen van RWS woonden eerst in het zomerhuisje, en konden rond 1970 pas hun intrede in de bungalow doen. Doordat de bestaande duinen in loop van 1996 en later ook nog, aan werden getast door de zee, ging de hoogwater lijn steeds meer in zuidelijke richting. In April van 1999 en later in Juli van dat jaar kwamen de garages al op de afgrond te staan en werden afgebroken. Eerst werd er dacht dat de Bungalow het nog wel een jaar vol zou houden, maar al gauw kwam vaat te staan dat er geen houden aan was en werd besloten om de Bungalow nog in December 1998 af te breken. (dit is ook gebeurd) Doordat de werkzaamheden toch in 1999 door zouden gaan, werden er vijf Units op een betere plaats neer gezet. Hier werd later de Kaap bij geplaatst.

Schoolmeesters

Vóór 1700 was er een school op het eiland en werd er ook getrouwd. Schoolmeesters tevens strandvonder:

- Johannes Scheltonis Rubema (1614 - 1616)
- Johannes Abbenhaer (1616 - 1620)
- Jan Geerts (1620 - 1621)
- Hindrick Geerts (1622 -1625)
- Johan van Cleve (1625 - 1628)

- Renier Lubberts (1628 - 1634)
- Jan Benens (1634 - 1652)
- Jacob Sebes (1652 - 1654)
- Claes Jansen (1654 - 1669)

De Kaap

Er hebben twee kappen op het eiland gestaan (gietijzeren). Voor de ijzeren kappen stonden er houten (deze moesten om de twintig à dertig jaar vernieuwd worden en verplaatst. In 1637 moesten de houten kappen weer vervangen worden, dit ging zonder slag of stoot. Wand door dat ze op Gronings gebied stonden en er een vergunning voor moest worden aangevraagd, werd deze eerst geweigerd, hierna werd besloten dat ieder een kaap voor onderhoud zou krijgen. In 1883 werd besloten om de houten te vervangen voor gietijzeren. In de tachtigjarige oorlog kwam er een onenigheid over het onderhoud van de kappen. De kappen waren geplaatst door de Duitser, in verband met de handelsvaart naar Emden en omgeving. Er was verschil in de kappen de één was een trans kleiner dan de andere. Er werd overleg gepleegd met de Provincie Groningen en er werd besloten dat de kleine kaap (4 ringen) door de Provincie zou worden onderhouden en de andere door de stad Emden.

Door het wandelen van het eiland, kwam de Groninger kaap op de afgrond te staan en werd afgebroken, door de verdere techniek kon er wel met één kaap gewerkt worden. Zodoende is de kaap die er nu nog staat de Emders kaap genoemd. De Groninger was 19 meter hoog. De Emders is 21, 5 meter hoog en staat er nu nog. In 1902 werd er voor de veiligheid van schepen nog een licht opstand geplaatst van 12, 5 meter hoog. In 1931 was de Groninger kaap al omgevallen en is niet weer herplaatst, want de navigatie werd steeds beter en hoefden de kappen en het lichtopstand geen dienst meer doen. In 1989 is de Emders kaap gedemonteerd en naar de wal gebracht voor reparatie. Hij is in 1990 weer terug geplaatst op zijn oude plaats op Rottumeroog. Voor dat hij terug is geplaatst, is er een hevige discussie ontstaan of het wel weer terug moest. De Gemeente wilde het bij Noordpolderzijl neer zetten voor attractie, maar hier heeft de overheid een stokje voor gestoken. In November van 1999 wordt begonnen met de verplaatsing van de Kaap naar een veilige plaats. Deze actie moest gebeuren omdat de Kaap bij een water stand van 220 cm boven NAP met de voeten in het water kwam te staan. Deze operatie heeft vier weken geduurd en is door de firma Spandauw en Lommers gedaan. Hemelsbreed moest het 400 meter verplaatst worden, maar doordat het dan dwars door het begroeide gebied moest werd besloten om het maar via de gebruikelijke pad te vervoeren, dit was 2 Km.

Bezetting in 1991

Doordat het eiland in 1980 onder de NB wet is komen te vallen, werd er in de jaren 1990 besloten om het eiland in de toekomst maar aan de natuur over te laten, de natuurbeschermingswet schrijft namelijk voor, dat er in de natuurbeschermingsgebieden geen werkzaamheden mogen plaats vinden. Dit beleid van de overheid kwam ook Hendrik Toxopeus de zoon van de laatste voogd ter ore en hij besloot met zijn vrouw Jannie om Rottumeroog te gaan bezetten. Deze bezetting duurde twee weken, met de nodige publiciteit, tot in de tweede kamer. Door deze bezetting is overeen gekomen dat de minister May Weggen in Augustus 1991 een bezoek zou brengen aan Rottumeroog.

Uit dit bezoek is een commissie ontstaan (vooronderzoek). Naar aanleiding van dit vooronderzoek, is er een commissie in het leven geroepen, deze heeft besloten om allen Rottumeroog nog verder te onderhouden, maar dan wel op een zo natuurvriendelijke wijze. Rottumerplaat werd helemaal aan de natuur overgelaten. Dit besluit had een levens duur van 5 jaar, en dan werd het herzien. Met de evaluatie in 2001 word er opnieuw besloten om het onderhoud aan Rottumeroog te stoppen. Wel zal er nog onderhoud aan de gebouwen plaats vinden en word het strand op beide eilanden nog gedaan door de R.W.S geen vrijwilligers meer. (Advies aan de minister door R.W.S, L.N.V en S.B.B.) Tegelijkertijd is er een vereniging ontstaan van vrijwilligers voor het behoud van Rottumeroog. Aanstichter hier van was de Heer Kloosterboer, oud burgemeester van de gemeente Warffum. Er werd afgesproken dat de vrijwilligers gedurende zeven weken in het jaar onder leiding van RWS kwamen helpen om het eiland te onder houden. Dit gebeurde met vijf personen, waarvan één als kok. In 1996 is er besloten door de commissie dat er nog vijf jaar op dezelfde voet mocht door worden gewerkt. In 1999 werd besloten dat er maar vier vrijwilligers per groep meer mee mochten helpen, dit omdat er te weinig ruimte in de nieuw geplaatste Units was. Dit stond namelijk ook in het werkbesluit, in de loop van de toekomst afbouwen (vrijwilligers)

De vogelwachters

Doordat dit gebied in 1980 onder de natuurbeschermingswet kwam te vallen, werden er vogelwachters aan gesteld. Deze mensen houden tijdens het broedseizoen, dat loopt van 15 April tot en met 1 Augustus het eiland in de gaten voor ongewenste bezoekers. Tijdens deze periode worden de vogels iedere veertien dagen geteld (dit is landelijk). Verder bestuderen zij het gedrag van de vogels. Voor 15 April en na 1 Augustus worden er excursies naar het eiland Rottumeroog gehouden, dit gebeurt onder toezicht van Staatsbosbeheer en deze groepen zijn dertig personen groot en worden door L de Jong vervoerd van uit N.P.Z. met de ma Noordster of me Boschwad. Als de vogelbewaking er is, worden ze door deze mensen rondgeleid, anders gaat er een Boswachter mee naar het eiland toe. In totaal worden er 25 tochten georganiseerd met 30 personen. Het aantal soorten vogels op het eiland loopt uiteen. Bij de zomerdag zijn er misschien wel 50 soorten en bij herfst als er trek is misschien wel 80 soorten.

Rottumerplaat

Vanaf 1953 ging RWS (na de stormramp in Zeeland) zich ook met het onderhoud op Rottumerplaat bezighouden. In het begin waren dat nog twintig personen, dat is nu terug gebracht tot twee mensen van RWS en twee van een aannemer. De werkzaamheden die daar plaatsvonden waren onder anderen het plaatsen van wilgentenen en beplanting. Later kwam daarbij, het aanleggen van Gobi-matten en het aanleggen van strekdammen. Nog later moesten er palen worden gespoten voor de metingen, zowel hoogtes als vegetatie metingen. Deze harde constructie is rond de Oostpunt gelegd, tegen de bescherming van de bungalow, die daar inmiddels was neergezet. (1958) Ook in het midden van het eiland zijn Gobi-matten neergelegd, doordat je daar steeds een beschadiging had. Deze zelfde constructie is ook op Rottumeroog gebruikt tegen afslag. Na 1990 was besloten dat dit tegen de natuur in ging en dat hier maar mee gestopt moest worden, ook mocht de bestaande harde constructie niet meer onderhouden worden. Door deze ontwikkeling liep de harde constructie hard achteruit, met gevolg de het puin overal kwam te liggen.